

Янковський С.В.

ВИТОКИ ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ГРЕКІВ АНТИЧНОЇ ДОБИ

Становлення полісів обумовило новий тип організації громад. Грецька міфологія культивувала множинну ідентичність. Існування полісної культури доповнювало первинну міфологію вторинними міфами. Діоген Лаертський скористався образами, які були засвідчені первинними міфами. Сконструйована ним відповідь на питання про право першості у вправах філософії відкрила універсум людяності.

Ключові слова: ідентичність, міфологія, космогонія.

Витоки сучасного раціоналізму слід шукати в демократичному устрої суспільної організації життя, який вперше встановили древні греки. Відтак, видається актуальним аналіз специфіки давньогрецького мислення і витоків філософської думки Стародавньої Греції.

Генезис давньогрецького мислення досліджено французьким філософом і вченим Ж.-П. Вернаном [7], який пояснює динаміку його розвитку впливом світоглядних орієнтирів соціальних груп на раціоналізацію релігійного, політичного, економічного життя спільноти: творення полісу ("πόλις") впровадило новий тип організації грецьких громад. Він засновувався на принципах відкритості, рівноправ'я, відповідальності. Слід зазначити, що опублікований у 1988 р. російськомовний переклад "Витоків грецького мислення" і зусилля Ф.Х. Кессіді, М.К. Мамардашвілі, О.П. Юшкевич, сприяли популяризації ідей французького вченого у колі вітчизняних дослідників, оскільки сфера наукових досліджень Ж.-П. Вернана включає антропологію античності, архаїчну міфологію, стародавню історію Греції. Основні праці дослідника, що з'явилися з 1962 по 2002 рр., висвітлюють питання співвідношення міфу і мислення, міфу і трагедії, релігії і культури. Теми досліджень автора – це світоглядні орієнтири античної людини, космос, боги, герої, обряди, ставлення до народження і смерті, уявлення простору і часу, власного "Я". Також цінними є напрацювання з цієї теми М. Еліаде - "Історія віри та релігійних ідей" та "Від Замолсіса до Чингіз-хана".

Варто підкреслити, однак, що поза колом дослідницького інтересу залишається низка питань: яким чином вивчення стародавньої культури греків здатне прояснити існуючий стан речей; яку роль у діяльності науковця відіграють оповідання, свідчення, документи Давньої Греції; у чому полягає якісна відмінність філософського, ідеологічного, історичного вивчення культури; у чому полягає вплив спільноти на діяльність філософа, науковця, митця? Метою дослідження є спроба дати відповіді на ці питання.

У своєму інтерв'ю "Греція і ми", надрукованому в журналі "Le Nouvelle observateur" у липні 2004 р. Ж.-П. Вернан зазначив: "У порівнянні із греками, ми ще досить скромно мислимо. Що необхідно вчинити, щоб стати філософом?" [7, 16]. Здобуття успадкуванням філософського досвіду є традицією, що виникли у громадах із полісною організацією суспільного життя у XIII – VI ст. до Р.Х. Перші центри філософії знаходилися у полісах Іонійської Греції. Розташовані вздовж Егейського узбережжя Малої Азії, від ахейських часів вони були процвітаючими осередками торгівлі і мореплавства. Період виникнення і становлення філософії окреслюється подіями від утвердження демократичних інституцій і до завоювання Іонії персами (VII – V ст. до Р.Х.).

Зміни у господарюванні, підприємстві, судочинстві, законотворчій діяльності потребували конструювання нової ідентичності. Групова ідентичність традиційної спільноти формувалася літературно обробленими оповіданнями про богів, героїв, зображенням звичаїв та образів. Розповіді про природу, космос, людській родовід утворювали уявну спільність у фізичному просторі.

Ідентифікація відбувалася через включення особистості до родової, соціальної, локальної груп. Визнання прав приналежності до родинного кола, громадської верстви, родоплемінної групи починалося біля домашнього вогнища і закінчувалося увічненням образу навколо храму. Нарації і агон втілювали символічну спорідненість численних грецьких громад, розсипаних вздовж узбережжя та на островах Егейського моря. Єднання в культових оповідях і змаганнях закладали ядро соціальної пам'яті. Ритуали, обряди, повсякденні приписи мали силу примусу. Втілюючись у кодексах і церемоніях політичного, економічного, релігійного життя, вони диференціювали сприйняття спільноти і природи. Соціально-просторова організація життєдіяльності зумовлена особливостями ландшафту. Писемність, література, красномовство, драматургія перетворюються на інструменти формування "людини як окультуреної істоти" ("ἄνθρωπος φύσει πολιτικός"). Рапсоди, письменники, служителі культів, чудотворці, чародії стали провідниками нової епохи. Виконуючи функції законодавців, літераторів, наставників, дослідників, вони отримали право розпоряджатися уявленнями спільноти. У поєднанні фізичного і уявного простору виникла полісна культура раціоналізму. Вона ґрунтувалася не на віруваннях у надлюдське, містичне, надприродне, а на сприйнятті світу, людини, цінностей такими, як вони самі [7, 16]. За наявності політеїстичних вірувань та відсутності централізованої влади, із впровадженням норм приватного права монополії на істину не існувало, а конкуренція поширювалася на сферу знань.

Грецька міфологія культивувала множинну ідентичність. Людина уявляла спільність у предківській, природженій, прадідівській, успадкованій, родинній тривалості переживань, спогадів, відношень. Утверджувалося уявлення єдиної для всіх смертних долі, спорідненості, належності до одного з

народів ("έθνος") – еллінів, галів, єгиптян, персів, індійців тощо, до одного з племінних об'єднань (скажімо, еолійців, іонійців, дорійців), за місцем народження (зокрема, "πόλις" – афінян, фіванців), проживання ("дема" ("δήμοι"), член деми ("δημότης"), а також статевою, віковою, релігійною згуртованістю ("φратрії" ("φρατρία"), "апелли" ("απέλλα"). В громадах генерувалися принципи сіноїкізму ("συνοικισμός"), Амфіктонії ("Αμφικτύονες"), на основі яких утверджувалася нова форма спільності *politeia* ("πολιτεία").

Важливу роль у конструюванні ідентичності відігравали оповідання про деволуцію стану людських спільнот від "золотого" до "залізного" віків. Родова ідентичність множинна за своєю природою: її складають етнонімічна ("чому нас так називають?"), патримоніальна ("що нам належить?"), полісна ("ким ми є?") міфології. Згадаємо оповідання про Елліна та його синів, викрадення Європи, фіванський цикл, розповіді про подвиги Тезея. Іншою складовою цивілізаційної ідентичності є наративи, що пояснюють економіко-технологічну природу спільнот (наприклад, прометеївська і орфічна міфологія. І, нарешті, притча про "сімох мудреців" розкриває взаємини у родині, дружні стосунки та громадські відносини. Прозаїчний стиль викладення засвідчує, що утверджені норми спілкування, співпраці, співучасті мають раціональний, а не сакральний зміст.

Впродовж усієї античної доби відтворення культури розширювало уявний простір. У своїй переважній більшості – через прометеївську міфологію, яка розповідала про дари титана Прометея людству. Від нього було отримано засіб упорядкування природних явищ – "календар", основу технологічного розвитку людства – "вогонь", модель взаємодії з богами – "жертвоприношення". Сума прометеївських дарів людству не переходить межі "техне" (τέχνη) і призначається для задоволення базових потреб людини. Титан також наділений знанням долі космосу, однак приховує його як від людей, так від богів. Отже, міфологія тлумачить ойкумену (світ людського співіснування) з огляду на економічно-технологічні можливості. Прометеїв дар не торкається здатності людських істот до спів-буття. Про наділення людей умінням жити разом дізнаємося з наведеного Платоном оповідання про Зевсів дар, що завершує і доповнює цивілізаційну міфологію давніх греків уявленням спільності.

Існування полісної культури доповнювало первинну міфологію вторинними міфами. Існуючий стан речей відповідав сконструйованій ідентичності читача. Проблема першості у філософії поєднувала питання мудрості і влади, мудрості і сили, мудрості і майстерності. Одним із показових прикладів є оповідання Діогена Лаєртського про походження космологій. Його відмінність від класичних драматургій прометеївської і олімпійської міфологій одразу ж впадає в око: автор розповідає історію в контексті питання походження занять філософією. Тому оповідання не роз'яснює, що було і що є, а залишається ілюстрацією авторської тези про еллінське походження занять філософією. Основні положення розповіді такі [2, 55-57]: письменники поширюють думку, що у справі філософії чужинцям, а не еллінам належить першість; хибно надавати перевагу чужинцям у тому, в чому елліни виявилися успішніші; витоки філософії елліни виклали у творах про походження богів, світу, шляхів небесних світил, земного життя, також саме вони почали споруджувати геометричні фігури, впровадили слова філософ ("φίλοσοφος") і філософія ("φιλοσοφία"). Серед чужинців жодного натяку на слово філософія і чутно не було (Διογένης Λαέρτιου: Α, 1-5)

Від початку заняття філософією постають як засіб конструювання універсальної ідентичності людства. У тексті "варвари" ("βάρβαροι") позначає якість іншо-племенних народів, "чужинців", але не дикунів, тобто істот, що перебувають у напівтваринному стані. Їх зовнішність не виявляє анатомічних, органічних відмінностей, як, наприклад, у мешканців інших світів в оповіданнях Лукіана з Самостати про подорож до Ікарії. Відмінність варварів визначається лінгвістичними, географічними ознаками. Розв'язувані філософією етичні, гносеологічні проблеми первинно не залежать ні від "еллінства", ні від "варварства". І елліни, і варвари здатні до однакових вчинків, вони перебувають в одному хронотопі. Хронологія оповідання про першість у заняттях філософією охоплює проміжок від епохи героїв до завоювань Олександра Великого (Διογένης Λαέρτιου: Α, 1-5). Автор засвідчує її точними цифрами, які в дійсності не позначають нічого, крім уявної єдності часово-просторового виміру людського буття. Наприклад, від зародження філософії у єгиптян і до завоювання країни Олександром проходить 48 863 роки, 378 сонячних й 322 місячних затемнення (Διογένης Λαέρτιου: Α, 1-3). Заняття філософією у персів тривають, якщо вести відлік від Троянської війни 5 000 років, або 6 000 років від Ксерксової переправи, в обох випадках завершуючись добою Олександра Великого. Усі ці цифри відображають реальність міфологічної множинності історичної пам'яті і її телеологічний характер (Διογένης Λαέρτιου: Α, 2-3). Похід Олександра мислиться частиною часопису людства, а філософія усвідомлюється його складовою. Свою думку Діоген формулює так: "не тільки філософи, а й весь рід людський" (Διογένης Λαέρτιου: Α, 3). Право на першість у творенні філософії у Діогена Лаєртського виморюють кельтські та галльські друді, єгипетські жерці, вавилонські халдеї, перські маги, індійські гімнософісти, фракієць Орфей, з числа еллінів – Мусей, Лін, Піфагор. Впроваджені ними знання охоплюють однакові екзистенційні питання, визначаючись теогоніями, космогоніями, математикою. Одні, так само, як і інші, пояснюють природу добра і зла, добротності, справедливості, навчають жертвоприношенням, молитвам, дають настанови мужності і аскетизму. Основним аргументом на користь еллінського походження філософії виступає теза про те, що людство цілком походить від еллінів, а також те, що слово філософія виникло в еллінському середовищі. Право першості творення філософії не означає розумової домінанти еллінів над варварами, біологічної переваги розумових здібностей, а впроваджує людський масштаб існуючого, антропологічну ідентичність. Усвідомлення історичного часу вписується в універсалії "Історії" Геродота: географія, звичаї, події. У

питанні першості занять філософією ("варвари" чи "елліни"), Діоген Лаертський цікавиться не філософією як такою ("що таке філософія?"), а класифікацією її первнів, основних течій, шкіл.

Заняття філософією для Діогена Лаертського починається з космології. Вона пояснює природні явища: рух сонця і місяця, народження рослин і тварин. Космологічні знання з'являються за участі Муз і представників Олімпу, що є характерною ознакою дидактичного викладення. Першим, стверджує Діоген, космологічне вчення виклав Лін. Він народився на світ від союзу Муз і Гермеса, а пішов з життя від стріли Аполлона. За олімпійською традицією Гермесові належала роль посередника, Музи уособлювали мистецтва і виступали як супутниці Аполлона Мусагета. Вказівка на те, що Лін пішов з життя від Аполлонової стріли, дозволяє сприймати його серед образів героїв та боготорців, як то, Ахіллеса, Ніоби, Марсія, Тантала та інших. Вони символізують прагнення тваринної істоти перетворитися на людину.

Космологічні знання охоплюють часи, коли у світі з'явилося все, що існує, Лін виклав у поемі. Використання поетичної форми для викладення природознавчих вчень становить невід'ємну рису античної філософської культури. В античному світі поезія (як і філософія) охоплює розмаїття існування всього у світі, прагне до достовірності, до божественних істин. Отже, література, релігія, математичні знання, філософія охоплюють світ і життя. Космології античності є не стільки обґрунтуванням астрофізичних явищ, скільки біофізичними вченнями – вони пояснюють природу космічного існування. Автор "Життєписів" за допомогою вторинних міфів намагається продемонструвати, що космології є божим даром. Але чому безсмертні зацікавлені у тому, щоб люди отримали знання всесвіту, а не обмежувалися уявленнями про власний родовід, він не пояснює. До розповіді про те, що Анаксагор своїми космологічними теоріями зобов'язаний Лінові, через якого зміст його вчення споріднюється із божественним світом, Діоген удався лише одноразово (Διογένης Λαερτίου: А, 4). Більше того, Анаксагорова космологія через родовід Ліна заручилася божественною підтримкою. Із звинуваченого за життя в безбожжі Анаксагор перетворився в обізнану у справах божественної сутності космосу особистість. Імовірно, автор прагнув продемонструвати читачеві, що доля всесвіту перебуває не в сакральній сфері уявного міфологічних оповідань, а у процесі набуття божественних знань. Релігійні кодекси і оповідання не пояснювали природи упорядкування всесвіту. Конфлікт уявного і дискурсивного розпорошував культурну ідентичність давніх греків, а вторинна міфологія через питання "хто перший почав займатися філософією?" скріплювала розшарування первинної ідентичності.

Припустимо, що питання зумовлюється зацікавленістю у відповіді на нього. Питання про першість у заняттях філософією містить у Діогена Лаертського пояснення, які не визначають, чим є філософія, а відтворюють первинність її засад. Претенденти на першість розподілені на дві групи: загальні імена і власні. Загальні імена є назвами, які позначають священнослужителів різних народів: друїди західних кельтів, халдеї вавілонян з Межиріччя, перські маги. Носіями загальних імен виступають дві категорії: ті, хто не воював, не мав перемоги, не підкорявся, тобто не залучився до еллінського світу, наприклад, вавілоняни, асирійці, галли; ті, хто принижувався – індійські гімносфісти і іудеї. Діоген використовує вислів "учні магів", пояснюючи: "гімносфісти" і "навіть іудеї" (Διογένης Λαερτίου: А, 9-10), позбавивши представників цих релігійних течій права виборювання першості в заняттях філософією. Інша група претендентів представлена власними іменами: Лін, Орфей, Мусей, Піфагор, Замолксіс, Атлант та інші. Власні імена представляють як еллінів, так і варварів. Діогенів часопис перегонів за першість у заняттях філософією складають боги і герої, завойовники й завойовані, переможці й переможені, тирані і громадяни. Вирішальне значення мають місія, родовід, культурні надбання, місце в історичній пам'яті еллінів, яка включає інші культури. Проте право на першість позбавляє їх права іншості. Наприклад, єгипетські міфи еллінізовані, включаючи імена богів. Фінікійців представляє Ох, фракійців – Замолксіс, лівійців – Атлант, елліни ж персоніфіковані у локусах полісної цивілізації: Мусей – афінянин, Лін – фіванець, Піфагора представлено у Фліунті або Сікіоні. Осібно розглядається постать Орфея, який попри належність до еллінського культурного середовища, залишається фракійцем. Філософи залучають людство до божественних справ, до доброчинності, до світотворення тощо.

Автор "Життєпису славнозвісних філософів" перетворює світ на інтелектуальну власність. Тому із заходу на схід народи складають єдине деміургічне, політичне, фізичне явище – людство. Еллінізовані імена богів нагадують про грецьке панування в Єгипті, засноване на результатах військової експансії та опануванні культурного спадку. Згадувані в тексті імена Ніла та Гефеста, "γὰρ Νεῖλου γενέσθαι παῖδα" "Нфастов" (Διογένης Λαερτίου: А, 22) / "тож Ніл народив Гефеста", ототожнюються із єгипетськими Пта та Хапі [2, 458; 4, 399]. Бог Хапі належав до почиту Осіріса, культ якого відображав життєвий цикл, побудований на повенях Нілу. У давніх греків і єгиптян Гефест і Пта були покровителями ковальства і металургійної справи, обидва в дитинстві мали вади, кожен з них уявлявся деміургом. Етимологічні значення: Гефест означає "той, хто запалює, засвітлює", Пта – "той, хто відкриває, відчиняє". Гефест – як покровитель ремесел винахідник і творець багатьох прекрасних речей, як-от палац на Олімпі, намісто Гармонії, щит Ахіллеса та багатьох інших. Пта є творчою, будівничою силою всесвіту, тому він покровитель ремесел і архітектури. Культ Гефеста і Пта встановлювали символічний зв'язок зі стихією вогню, у тому числі традицію голокосту (в сакральному значенні цього слова). За правління Лагідів жреці Пта-Патека отримали значний вплив на царський двір. У давньоєгипетських релігійних оповідях Пта є батьком Імхотепа, першого радника фараона Джосера і архітектора погребального комплексу Саккарах, засновника єгипетської медицини, мудреця, який виклав свої настанови у "Повчанні Імхотепа", першому з відомих нам

зразків літератури жанру настанов. Гефест був батьком Ерехта, а тому разом із Афіною вважався покровителем Аттики, по всій столиці Аттики Олімпійцеві присвячувалися жертвовники. Ім'я зачинателя філософської справи серед лівійців – Атланта не тільки пробуджувало уявлення про гіганта, який тримає на своїх могутніх раменах увесь світ, але й нагадувало про наставників Геракла, і саме про того, хто навчив його філософії природи. Ім'я засновника філософії у Фінікії, Оха (грецьк. Ὠχος/Μωχος [2, 23] від перського "Вахука" [3, 306]) нагадує читачам імена Дарія II, Артаксеркса III, які звалися цим іменем до сходження на престол [2, 533]. Відомості про Замолксіса (Залмоксіс, Салмоксіс) окрім Діогена Лаертського (Θράκα Ζάμολξιῖν/Замолксін фракієць) містять твори Геродота [1, 210-211], Платона ("Хармід"156d), Страбон ("Географія", Книга VII, Глава IV.5) та інших античних авторів. Про нього згадують як про одного з первосвящеників фракійського племені гетів, зачинателя нових культурних традицій, реформатора традиційних релігійних культів, які залишалися впливовими аж до Римського завоювання на початку II ст. по Р.Х. в період правління імператора Трояна. Інший фракієць Орфей (Ορφεύς τον Θράκα / Орфей із Фракії) являє собою образ духовного наставника. Автора долають сумніви щодо того, чи можна вважати фракійського поета і музиканта філософом. Діогена бентежить не "варварське" походження Орфея, а те, що він у своєму вченні не висловив достатньої пошани і поваги богам. Філософія, на думку автора "Життєпису філософів", не суперечить релігійним поглядам - роздуми про богів, молитви, добродійність становлять начала філософії. Діоген Лаертський презентує філософію у вигляді певних дій, людських вчинків і роздумів. На першому плані опиняються вправи, заняття, робота, основною метою яких є охоплення дійсності людським словом, що від Піфагора отримало назву філософії.

Отже, Діоген Лаертський скористався образами, засвідченими первинними міфами. Проте сконструйована ним відповідь на питання у праві першості в філософських вправах надала значущості раціональному концепту "людяності" ("γένος ἀνθρώπων"). Народи, які становили множинну іншість через географічну відстань у фізичному просторі; за походженням, мовою, віруваннями, звичаями в уявному просторі; через війни і завоювання в історії – філософією, наразі, були поєднані в людство.

Література

1. Геродот. История в девяти книгах / Геродот; пер. и примеч. Г. А. Стратановского; под общ. ред. С. Л. Утченко; ред. пер. Н. А. Мещерский. – Л.: Наука, 1972. – 599 с.
2. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов / Диоген Лаэртский; ред. и авт. вступ. ст. А. Ф. Лосев; пер. с древнегреч. М. Л. Гаспарова. – М.: Мысль, 1998. – 572 с. – (Филос. наследие; т. 99).
3. История Древнего Востока: учеб. / под ред. В. И. Кузищина. – М.: Высш. шк., 1979. – 456 с., ил.+карты (вкладка).
4. Мифологический словарь / гл. ред. Е. М. Мелетинский. – М.: Сов. энцикл., 1991. – 736 с.
5. Элиаде М. История веры и религиозных идей. Т. 2: От Гаутамы Будды до триумфа христианства [Электронный ресурс] / М. Элиаде; пер. с фр. Н. Б. Абалаковой, С. Г. Балашовой, Н. Н. Кулаковой, А. А. Старостиной. – Режим доступа: <http://www.psylib.ukrweb.net/books/eliad03/index.htm>
6. Элиаде М. От Залмоксиса до Чингиз-хана [Электронный ресурс] / М. Элиаде; пер. с англ. С. Голобицкого. – Режим доступа: <http://lib.ru/FILOSOF/ELIADA/zalmoxis.txt>.
7. Vernant J.-P. La Grèce et nous / J.-P. Vernant // Nouvel Observateur. – № 2071. – 2004. – du 15 au 21 juillet. – P. 14–17.
8. Διογένης Λαέρτιου Βίοι και γωνῶμαι τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ εὐδοκίμησάντων / Διογένης Λαέρτιου; Ἀρχαίων κείμενον. Εἰσαγωγή-Μετάφρασις-Σημειώσεις Νίκ. Κυργιουποῦ. – Αθήνα: ΕΕΕΓ "ΠΑΠΥΡΟΥΣ", 1975. – 357 σ.

Янковский С.В. ИСТОКИ ФИЛОСОФИИ И СОЦИОКУЛЬТУРНАЯ ИДЕНТИЧНОСТЬ ГРЕКОВ АНТИЧНОГО ПЕРИОДА

Возникновение полиса сотворило новый вид организации общества. Греческая мифология культивировала многовекторную идентичность. Полисная культура дополняла первичную мифологию вторичными мифами. Диоген Лаэртский воспользовался образами первичных мифов. Созданный им ответ на вопрос о праве первородства в философии открыл универсум человечности.

Ключевые слова: идентичность, мифология, космогония.

Yankovskiy S.V. SOURCES OF PHILOSOPHY AND SOCIOCULTURAL IDENTITY OF THE GREEKS IN THE ANCIENT PERIOD

A polis (city-state) origin turned out to be a new type of social community arrangement. The Greek mythology cultivated multiple identity. The polis culture supplemented the early mythology by the secondary myths. Diogenes Laertius made use of images of the primary myths. His answer to the question on the origin of philosophy revealed the universum of humaneness.

Keywords: Identity, mythology, cosmogonia.

Рецензент: Поліщук О.П. – д.філос.н., проф.

Янковський Степан Владиславович – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та соціології Маріупольського державного гуманітарного університету (м. Маріуполь).

MINISTRY OF EDUCATION, SCIENCE,
YOUTH AND SPORTS OF UKRAINE
VOLODYMYR DAHL EAST UKRAINIAN NATIONAL UNIVERSITY

PHILOSOPHICAL RESEARCHES

ISSUE 14

RESEARCH WORK'S DIGEST

Lugansk 2011

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

ФІЛОСОФСЬКІ ДОСЛІДЖЕННЯ

ВИПУСК 14

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Луганськ 2011

Головний редактор збірника наукових праць

Суханцева Вікторія Костянтинівна
доктор філософських наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, декан
філософського факультету (м. Луганськ, Україна)

Члени редакційної колегії:

Левчук Л.Т.	- доктор філософських наук, професор (м. Київ, Україна)
Малахов В. А.	- доктор філософських наук, професор (м. Київ, Україна)
Микола Макар	- протоієрей, доктор богослів'я (м. Мілан, Італія)
Єва Фанделова	- доктор філософських наук, професор (м. Нітра, Словенія)
Мізіна Л. Б.	- доктор філософських наук, професор (м. Луганськ, Україна)
Сленський В. С.	- доктор філософських наук, професор (м. Київ, Україна)
Поліщук О. П.	- доктор філософських наук, професор (м. Житомир, Україна)
Шелото В. М.	- доктор філософських наук, доцент (м. Луганськ, Україна)
Восводін О. П.	- доктор філософських наук, професор (м. Луганськ, Україна)
Рябініна О. В.	- доктор філософських наук, професор (м. Харків, Україна)
Федь І.А.	- доктор філософських наук, професор (м. Луганськ, Україна)
Федь А.М.	- доктор філософських наук, професор (м. Слав'янськ, Україна)
Ісаєв В. Д.	- кандидат філософських наук, професор (м. Луганськ, Україна)

Відповідальний секретар – Яковенко М. Л., кандидат соціологічних наук, доцент
(м. Луганськ, Україна)

Рекомендовано до друку Вченою радою Східноукраїнського національного
університету імені Володимира Даля (Протокол №8 від 25.03.2011 р.)

Постанова Президії ВАК України про перереєстрацію № 1-05/4 від 14.10.2009.
Бюлетень ВАК № 11, 2009 р.

Свідоцтво державного комітету інформаційної політики, телебачення та
радіомовлення України. Серія КВ № 8465 від 25.03.2004 р.

Матеріали збірника друкуються мовою оригіналу.

Статті прорецензовані членами редакційної колегії.

Філософські дослідження: Збірник наукових праць
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.
Випуск № 14. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. – 328 с.

До збірника увійшли наукові праці, в яких розглядаються актуальні
питання філософії, культурології, етики та естетики. Статті відображують появу
нових контекстів філософського знання та реінтерпретацію класичних питань
філософії. Збірник розрахований на наукових працівників, викладачів, аспірантів,
магістрантів, студентів.

© Східноукраїнський національний
університет імені Володимира Даля, 2011

ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЯ

<i>Коноплева А.А.</i> ВЛИЯНИЕ ОСОБЕННОСТЕЙ СУБЪЕКТОВ МЕЖКУЛЬТУРНЫХ ВЗАИМОДЕЙСТВИЙ НА ПРОЦЕСС КРОСС-КУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ.....	11
<i>Сабадаш Ю.С.</i> КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ МОДЕРНІЗМ УМБЕРТО ЕКО (за романом "Чарівне полум'я цариці Лоани" та книгою "Історія Краси").....	21
<i>Щубелка Н.В.</i> КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ОСВІТИ ЯК СОЦІАЛЬНОГО ІНСТИТУТУ.....	32
<i>Янковський С.В.</i> ВИТОКИ ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ГРЕКІВ АНТИЧНОЇ ДОБИ.....	43
<i>Лугуценко Т. В., Борисенко Г. В.</i> КУЛЬТУРА ВІРТУАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	52
<i>Миронова Т. А.</i> ДЕСТРУКЦІЯ ДИАЛОГА В СОВРЕМЕННОМ МЕДИАПРОСТРАНСТВЕ.....	60
<i>Романова Н. В.</i> АКСІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СПІВВІДНОШЕННЯ РЕАЛЬНИХ І ШТУЧНИХ ЦІННОСТЕЙ В МЕДІАПРОСТОРІ.....	67
<i>Молчанов Д.А.</i> РОЛЬ ТА СПЕЦИФІКА МУЗИКИ ЯК КОМПОНЕНТУ ТЕЛЕПЕРЕДАЧІ.....	76
<i>Лустенко А.Ю.</i> РЕАЛЬНІСТЬ БУДЕННОГО В СИСТЕМІ КАТЕГОРІЙ ГЕГЕЛЯ.....	86
<i>Яковенко М.Л.</i> МЕНТАЛЬНЕ ПІДГРУНТЯ ПАРАДИГМАЛЬНИХ УТВОРЕНЬ КУЛЬТУРИ.....	96
<i>Атоян А.В.</i> ИНЕРЦИОННЫЙ АСПЕКТ КУЛЬТУРНЫХ ЗАПРЕТОВ.....	105